

I allianse med England

28. mai 1941 inngikk Norge en politisk og militær allianse med Storbritannia. Avtalen, som fra norsk side ble undertegnet av utenriksminister Trygve Lie, betegnet et brudd på den nøytralitetspolitikk Norge hadde ført helt fra landet ble selvstendig i 1905. Norge ble formelt alliert med Storbritannia.

Av Ivar Johansen, NTB

50 ÅR ETTER

Allerede sommeren 1940 ble spørsmålet om en slik allianse reist blant nordmenn i London. Det skjedde i form av et brev til den norske regjeringen fra en gruppe nordmenn — en utenrikspolitisk «hjernetrust» — som hadde fulgt regjeringen til England, blant dem var den utenrikspolitiske ekspert Arne Ording, professor Wilhelm Keilhau og direktør Arnold Ræstad i Norges Bank. De tok utgangspunkt i at Norge i realiteten ble Storbritannias allierte da tyskerne overfalt Norge 9. april, og at Norges sak ville være best tjent med at vi stilte oss helt og fullt på britenes side i kampen mot Hitler- Tyskland.

Koht holdt på nøytraliteten

På det tidspunkt var det ikke flertall i regjeringen for en slik linje. Den varmeste talsmann for en allianse med britene var daværende forsyningsminister Trygve Lie, men utenriksminister Halvdan Koht var i mot. Koht var ikke overbevist om at britene ville seire i krigen, og la vekt på at Norge etter krigen måtte stå på god fot med Sovjetunionen. En norsk allianse med britene kunne skape problemer for vårt framtidige forhold til Moskva, mente han.

I første omgang seiret Kohts forsiktige nøytralitetslinje i regjeringen, men misnøyen med hans holdning økte utover høsten og var en av årsakene til at han ble skiftet ut som utenriksminister med Trygve Lie — først midlertidig fra november 1940 og senere permanent fra februar 1941.

Kohts bekymring for forholdet til Sovjetunionen viste seg å være grunnløse. Som et interessant apropos til dette ble den norske minister i Moskva 8. mai 1941 underrettet om at Sovjetunionen hadde brudd de diplomatiske forbindelsene med Norge. Årsaken var ikke å finne i Norges forhold til Storbritannia, men snarere et ønske fra Stalin om å tekkes Hitler som på det tidspunkt hadde gitt uttrykk for sterk irritasjon over at Moskva hadde inngått en avtale med den jugoslaviske regjering. De hadde en måned tidligere trosset Hitler.

Alliansepolitikken Trygve Lie

Trygve Lie gikk sterkt inn for å skape et bedre og mer tillitsfullt forhold til britene. Han var mer utadvendt enn Koht, og kom snart på fortrolig fot med den britiske utenriksministeren Anthony Eden. Det vakte stor oppmerksomhet da Trygve Lie i en radiotale i desember 1940 slo til lyd for en helt ny linje i norsk utenrikspolitikk — et nært og forpliktende samarbeid med demokratiene i vest — de land som har de samme frihetstradisjoner som oss og de samme idealer — og Lie nevnte spesielt Storbritannia og USA. I samtaler med britiske diplomater gikk Lie enda lenger, og antydte en forsvarsallianse etter krigen mellom landene rundt Nord- Atlanteren — en visjon som jo faktisk ble realisert.

I avtalen med britene ble det slått fast at ett av krigsmålene var

TO MINISTRE: Mellom de to utenriksministrene, Anthony Eden og Trygve Lie, utviklet det seg et nært og vennskapelig forhold. De møttes ofte privat og spilte tennis sammen. Dette forholdet bidro til å lette og styrke de britisk-norske forbindelsene under krigen. (NTB-arkiv)

«å gjenopprette Norges frihet og selvstendighet ved helt å befri landet fra tysk herredømme». For å nå dette mål, forpliktet de to

land seg til å stå sammen og yte gjensidig bistand til krigen ble ført til «en lykkelig avslutning». Disse forpliktelsene ble to uker se-

nere fulgt opp i en solidaritetserklæring om krigs- og fredsmålene mellom alle de nasjonene som sto sammen i kampen mot Tyskland.